

22.5.2013

Dnro 1674/4/12

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

KUUNTELUKIELLON ALAINEN MATERIAALI OLISI TULLUT HÄVITTÄÄ

1

KANTELU

Kantelija arvosteli kantelukirjoituksessa poliisin menettelyä esitutkinnassa erityisesti seuraavasti.

1. Kantelijan ja hänen oikeudenkäyntiavustajansa välinen puhelinkeskustelu on kuunneltu, tallennettu ja säilytetty. Kantelija pyysi tutkimaan, onko esitutkinta toimitettu ilman aiheetonta viivytystä.
2. Kantelija piti virheellisenä sitä, että em. asian esitutkintapöytäkirjassa ei ollut merkintää käytetyistä pakkokeinoista.
3. Kantelijan asiassa antamaa loppulausuntoa ei ollut toimitettu syyttäjälle.
4. Kantelija arvosteli kiinniottoaan ja pidätystään 6.–7.4.2011.

Kantelija arvosteli poliisia myös monilta muilta osin. Hänelle ilmoitettiin 8.5.2012 päivätyllä kirjeellä, ettei kantelua tutkita niiltä osin kuin tapahtumista on yli kaksi vuotta, koska kantelun tutkimiseen näiltä osin ei ollut ilmennyt eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain tarkoittamaa erityistä syytä. Lisäksi todettiin telepakkokeinolupien osalta, että kantelijalla on pakkokeinolain 5a luvun 6 §:n 3 momentin nojalla mahdollisuus ilman määräaikaa kannella hovioikeuteen. Näin hän on hovioikeudesta saadun tiedon mukaan tehnytkin.

- - -

3

RATKAISU

3.1

Avustajapuhelu

Kantelussa arvostellaan sitä, että kantelijan ja hänen oikeudenkäyntiavustajansa (asianajaja) välinen puhelu 23.9.2008 on tallennettu ja säilytetty. Näin on selvitysten mukaan tapahtunutkin.

Pakkokeinolain 5a luvun 10 §:n mukaan

Telekuuntelua ja teknistä kuuntelua ei saa kohdistaa epäillyn ja hänen oikeudenkäyntiavustajansa tai epäillyn ja [oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n](#) 2 momentissa tarkoitetun papin välisiin keskusteluihin. Telekuuntelua ja teknistä kuuntelua ei myöskään saa kohdistaa epäillyn ja mainitun luvun 20 §:ssä sekä 23 §:n 1 momentin 3 kohdassa ja 24 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden välisiin keskusteluihin, ellei esitutkinta koske rikosta, josta saattaa seurata kuusi vuotta vankeutta tai sitä ankarampi rangaistus taikka tällaisen rikoksen yritystä tai osallisuutta siihen. Jos kuuntelun aikana ilmenee, että kysymyksessä on mainittujen henkilöiden välinen keskustelu, toimenpide on keskeytettävä ja mahdolliset tallenteet tai muistiinpanot on heti hävitettävä.

Epäillyn ja hänen oikeudenkäyntiavustajansa välisen keskustelun kuuntelun kieltäminen on siis ehdoton, samoin siihen liittyvä hävittämisvelvollisuus.

Tässä tapauksessa poliisilla ei ole ollut epäselvyyttä asianajajan asemasta. Saadussa selvityksessä on vedottu siihen, että kuuntelukiellon alainen keskustelu oli teknisen virheen vuoksi tallentunut samaan tallenteeseen toisen – kuuntelukiellon ulkopuolella olevan – puhelinkeskustelun kanssa. Tutkinnanjohtaja oli hyväksynyt sen, että nauhoitus oli purettu sallituilta osin merkinnöin, että loppuosa nauhoituksesta on keskustelua kantelijan ja tämän oikeudenkäyntiavustajan välillä. Kantelijan ja hänen asianajajansa välistä keskustelua ei siis ole purettu.

Poliisihallitus on lausunnossaan todennut muun muassa seuraavaa.

Paitsi lain sanamuoto, myös hallituksen esitys lähtee siitä, että jos kuuntelun aikana ilmenee, että kysymyksessä on edellisessä kappaleessa tarkoitettujen henkilöiden (epäillyn ja hänen oikeudenkäyntiavustajansa) välinen keskustelu, kuuntelu on keskeytettävä ja mahdolliset tallenteet tai muistiinpanot on heti hävitettävä. Jos kuuntelu on reaaliaikaista, kuuntelu voidaan yleensä keskeyttää heti, jos ilmenee, että toisena osapuolena on esimerkiksi epäillyn oikeudenkäyntiavustaja. Jos puhelu sitä vastoin on nauhoitettu, nauhan purkamisen on tältä osin keskeytettävä ja puhelu pyyhittävä pois nauhalta (HE 22/1994 vp; s. 31). Tällä perusteella Poliisihallitus katsoo, ettei poliisilla ole harkintavaltaa siinä, hävitetäänkö mainitunkaltainen kuuntelukiellon alainen lausunto vai ei. Tapauksessa ongelmallista on ollut se, että kielletty materiaali on tallentunut samaan yhteyteen muun materiaalin kanssa. Keskeistä on tällöin se, olisiko nauhoituksen kuuntelukiellon alainen osuus kyetty tuhoamaan siten, että nauhoitusta muutoin oltaisiin voitu hyödyntää rikosasian tutkinnassa.

Poliisihallitus on sittemmin saanut Keskusrikospoliisin tiedusteluosastolta tiedon, että teknisesti poliisin kuuntelujärjestelmässä on mahdollisuus jakaa puhelu kahteen osaan ja tämän jälkeen tuhota jälkimmäisestä osasta ääni. Keskusrikospoliisi on käsityksensä ilmoittanut, että mainittuunlainen toimintatapa olisi mitä todennäköisimmin edellyttänyt poliisilaitoksen kääntymistä Keskusrikospoliisin puoleen asian teknisen erityisasiantuntemustarpeen vuoksi.

Poliisihallitus toteaa, että lainmukainen menettelytapa olisi edellyttänyt, että nauhoituksen kuuntelukiellon alainen osa olisi erotettu ja tuhottu. Poliisihallitus huomauttaa kuitenkin, ettei asiassa toimineilla poliiseilla ole ollut sellaista erityisteknistä osaamista, jotta erottelu olisi pystytty suorittamaan. Poliisi on huomioinut kantelijan oikeusturvan jättämällä purkamatta kuuntelukiellon alaisen osuuden nauhoituksesta ja merkitsemällä, että tallenne on pitänyt sisällään tällaista materiaalia siten, että se on varmuudella tullut myös kantelijan tietoon, jolloin myös kantelijalle on tosiasiallisesti varattu mahdollisuus arvioida hyödyntämiskiellon alaisen materiaalin käyttöä. Asiassa ei ole saatu sellaista selvitystä, jonka mukaan kuuntelukiellon alaista materiaalia olisi käytetty.

Voin yhtyä näihin näkemyksiin. Epäillyn ja hänen oikeudenkäyntiavustajansa välisen puhelinkeskustelun osalta tallenne olisi asian tultua ilmi tullut hävittää pakkokeinoin 5a luvun 10 §:n mukaisesti.

On ilmeistä, ettei tutkinnanjohtaja A ole ollut tietoinen, miten tämä olisi voitu teknisesti toteuttaa. Olisi ollut perusteltua, että hän olisi selvittänyt asiaa. Käsitykseni mukaan poliisissa on yleisesti tiedossa, että keskusrikospoliisista on saatavissa asiantuntija-apua telepakkokeinoihin liittyvissä ongelmissa.

Tapahtuneen arvioinnissa olen ottanut huomioon, että ei ole väitettykään, että kyseistä tallennetta olisi kuuntelukiellon alaisen materiaalin osalta käytetty. Kantelijan mukaan tapahtunut on joka tapauksessa vaarantanut hänen oikeuttaan oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Hän ei ole kuitenkaan enemmälti perustellut tätä näkemystään, enkä katso tulleen esille, että tapahtunut olisi konkreettisesti loukannut kantelijan tätä oikeutta.

Pidän riittävänä, että saatan käsitykseni asiasta tutkinnanjohtajana päättäneen rikoskomisario A:n menettelystä hänen tietoonsa. Kun asiasta on keskusteltu myös jutun syyttäjän, kihlakunnansyyttäjä B:n kanssa, lähetän päätökseni tiedoksi myös hänelle.

Siihen nähden, että Poliisihallitus on ilmoittanut tiedottavansa hallinnonalallaan keskusrikospoliisin kertomasta äänen erottelu- ja tuhoamismahdollisuudesta, ei asia tältä osin anna aiheutta enempään toimenpiteisiin poliisin osalta. Lähetän kuitenkin jäljennöksen tästä päätöksestäni tiedoksi myös tullille ja Rajavartiolaitokselle, koska myös ne käyttävät telekuuntelua.

3.2

Esitutinnan kesto

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheettonta viivytystä.

Esitutkintalain 6 §:n mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheettonta viivytystä.

Lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin silloin, kun päätetään häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä. Oikeudenkäynnin kestoja ihmisoikeussopimuksen pohjalta arvioitaessa otetaan huomioon myös esitutkinta. Alkuhetkenä pidetään tällöin sitä, kun toimivaltainen viranomais on virallisesti ilmoittanut epäillylle hänen tekemäkseen epäilystä rikoksesta tai kun häneen kohdistetut epäilykset ovat olennaisesti vaikuttaneet hänen asemaansa.

On tärkeää, että esitutkinta toimitetaan viipymättä. Ensinnäkin esitutkinta on yleensä tuloksetkainta silloin, kun se voidaan toimittaa mahdollisimman pian rikoksen tapahduttua. Esitutinnan joutuisuudella on luonnollisesti suuri merkitys rikoksen uhrin kannalta. Esitutinnan toimitaminen ilman aiheettonta viivytystä on tärkeää myös syylliseksi epäillyn kannalta, jotta hän ei joudu olemaan kauempaa kuin välttämätöntä rikoksesta epäillyn asemassa. Ylipäätään asianmukainen esitutkinta ja sen viivytyksetön toimittaminen on tärkeää koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta.

Esitutkinnalle ei voida asettaa yleistä enimmäisaikaa. Esitutinnan hyväksyttävä kesto riippuu kussakin yksittäistapauksessa tutkittavana olevan asian erityispiirteistä kuten esimerkiksi sen laadusta ja laajuudesta. Luonnollisesti myös käytettävissä olevat resurssit vaikuttavat esitutinnan kesto. Poliisi joutuu asettamaan tehtäviään kiireellisyysjärjestykseen, minkä johdosta vähemmän kiireelliseksi arvioidut esitutkinnot joutuvat odottamaan vuoroaan. Selvää kuitenkin on, että poliisin tulee toimittaa esitutkinta ennen syyteoikeuden vanhentumista siten, että syyteharkintaan jää kohtuullinen aika.

Kantelijan asian osalta on Itä-Uudenmaan syyttäjänvirastosta saadun tiedon mukaan tehty syyteharkinta ja asia on esillä Vantaan kärjäoikeudessa 30.5.2013.

Tuon asian pääkäsittelyssä kantelijalla on mahdollisuus ottaa esille asian käsittelyn kesto sen mukaan kuin laissa oikeudenkäynnin viipymisen hyvittämisestä (362/2009) säädetään. Yksityisellä asianosaisella on oikeus saada valtion varoista kohtuullinen hyvitys, jos oikeudenkäynti viivästyy siten, että se loukkaa asianosaisen oikeutta oikeudenkäyntiin kohtuullisen ajan kuluessa. Mainitun lain mukaan oikeudenkäynnin kestonä huomioon otettava aika alkaa rikosasiassa siitä, kun toimivaltainen viranomais on ilmoittanut vastaajalle hänen tekemäkseen epäilystä rikoksesta tai kun häneen kohdistettu rikosepäily on olennaisesti vaikuttanut

hänen asemaansa. Näin ollen myös kantelijan arvostelema esitutinnan kesto tulee otettavaksi huomioon.

Tämä kantelijan käytettävissä oleva oikeusturvakeino ja saamani selvitykset huomioon ottaen en katso asiassa tulleen ilmi sellaista, joka lain noudattamisen, kantelijan oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta edellyttäisi, että minä laillisuusvalvojana enemmälti arvioisin esitutinnan kesto. Korostan, että en voi ottaa kantaa siihen, millaisia menestymisen mahdollisuuksia kantelijan hyvitysvaatimuksella olisi tuomioistuimessa.

3.3

Esitutkipöytäkirjan merkinnät

Esitutkintalain 40 §:n 2 ja 3 momentin mukaan

Esitutkipöytäkirjaan on otettava kuulustelupöytäkirjat ja selostukset tutkintatoimenpiteistä sekä liitettävä tutkinnassa kertyneet asiakirjat ja tallenteet, mikäli niillä voidaan olettaa olevan merkitystä asiassa. Esitutkipöytäkirjaan on merkittävä asianomistajan ja epäillyn kieli.

Esitutkinnassa kertyneestä aineistosta, jota ei ole otettu esitutkipöytäkirjaan, on tehtävä merkintä pöytäkirjaan.

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 20 §:n mukaan

Esitutkipöytäkirjaan on merkittävä syyteharkinnassa ja oikeudenkäynnissä tarvittavat tiedot esitutkinnassa käytetyistä pakkokeinoista.

Saadussa selvityksessä todetaan, että Poliisihallituksen esitutkipöytäkirjan laatimisesta antaman ohjeistuksen mukaan merkintä tulee tehdä ainakin jokaisesta tutkinnan aikana käytetystä esitutkintaan noudosta, kiinniottamisesta, pidättämisestä, vangitsemisesta, matkustuskiellosta, kotietsinnästä, takavarikosta, hukkaamiskiellosta ja vakuustakavarikosta sekä muista pakkokeinoista, jos tietoa tarvitaan syyteharkinnassa tai oikeudenkäynnissä.

Tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario A toteaa, että pääsääntönä on liittää pakkokeinoasiakirjat ja tehdä merkinnät merkintäsivulle samaan pöytäkirjaan, jonka rikosepäilyjen perusteella pakkokeinot on tehty. A ei tarkemmin muistanut nyt puheena olevan esitutkipöytäkirjan merkintälehden syntytapaa. Asiassa on kantelijan mukaan tehty telekuuntelua ja -valvontaa sekä kotietsintöjä, takavarikkoja ja turvaamistoimia. Saaduissa selvityksissä tätä ei ole kiistetty. Näin ollen lähden arvioinnissani siitä, että näitä pakkokeinoja on tuossa asiassa käytetty.

Pöytäkirjassa on pakkokeinoista merkintä vain siitä, että kantelija on ollut vapautensa menettäneenä 21.1.2009 (viitisen tuntia) ja etteivät muut epäillyt ole tuon asian osalta olleet kiinniotettuina.

Lähtökohta mielestäni on, että tiedolla käytetyistä pakkokeinoista – myös esimerkiksi tuloksettomista – on merkitystä syyteharkinnassa ja oikeudenkäynnissä. Tällöin on otettava huomioon paitsi syyttäjän ja tuomioistuin tietysti myös kaikki asianosaiset.

Olen päätöksessäni dnro 3313/4/10 todennut seuraavaa.

Objektiviteettiperiaatteen mukaisesti esitutkinnassa on otettava huomioon yhtä hyvin epäiltyä vastaan kuin hänen puolestaan vaikuttavat seikat.

Vaikka esitutkintalain 40 §:n osalta on oikeuskirjallisuudessa katsottu esitutkintapöytäkirjan laatimisen peruslähtökohtana olevan, että pöytäkirjaan tallennetaan ainoastaan asian selvittämisen kannalta relevantti aineisto (esim. Helminen–Lehtola–Virolainen: Esitutkinta ja pakkokeinot. Helsinki 2005, s. 243–245), rikoksen selvittämiseen kuuluu, että teosta ja sen tutkintavaiheista annetaan objektiivinen ja luotettava kuva. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan kysymys siitä, mikä on merkityksellistä tai relevanttia aineistoa, ei voi jäädä tutkintaviranomaisen ja/tai syyttäjän päätettäväksi (Janatuinen v. Suomi, 8.12.2009). Laillisuusvalvonnassa onkin pidetty selvänä, että kynnys aineiston ottamiseen esitutkintapöytäkirjaan tai sen liitteeksi ei voi olla korkea. Yleensä on aineiston paisuttamisenkin uhalla parempi, että aineiston merkityksellisyttä koskevissa epävarmuustilanteissa aineisto otetaan esitutkintapöytäkirjaan tai sen liitteeksi, jolloin jokainen asianosainen voi arvioida aineiston merkitystä asiaan.

Olennaista on, että syyttäjä syyteharkintaa tehdessään, mutta etenkin vastaaja ja muut asianosaiset voivat oikeudenkäyntiin valmistautuessaan luottaa siihen, että esitutkintapöytäkirjaan on tehty merkintä esitutkinnassa kertyneestä itse tutkittavaa rikosasiaa koskevasta materiaalista, vaikka poliisi ei olisikaan katsonut sillä olevan merkitystä asiassa. Poliisin kannalta ”tulokseton” esitutkintatoimenpide voi jonkun muun mielestä puhua syyttömyyden puolesta. Erilaiset esitutkintalaissa säädetyt tutkintatoimenpiteet – riippumatta niiden lopputuloksesta – palvelevat rikoksen selvittämistä. Voi olla epäily oikeusturvan toteutumisen kannalta ongelmallista, mikäli tällaisista toimenpiteistä ei tehdä esitutkintapöytäkirjaan merkintää tai niitä ei muulla tavoin saateta asianosaisten tietoon.

Nämä huomiot ovat merkityksellisiä myös pöytäkirjan pakkokeinomerkintöjä arvioitaessa. Perusteltu lähtökohta on mielestäni, että esitutkinnassa käytetyistä pakkokeinoista tehdään merkintä esitutkintapöytäkirjaan. Tästä nähdäkseni lähtee poliisin ohjeistuskin ja tämä näyttäisi olevan tutkinnanjohtaja A:nkin näkemys.

Sinänsä jää epäselväksi, minkä konkreettisten syiden vuoksi tässä tapauksessa käytetyistä pakkokeinoista ei tehty merkintää esitutkintapöytäkirjaan. Asiassa ei ole tullut ilmi seikkoja, jotka edellyttäisivät asian tarkempaa selvittelyä, kun otetaan huomioon, että säännökset joka tapauksessa jättävät tutkinnanjohtajalle harkintavaltaa. Pidän riittävänä, että saatan edellä esittämäni näkökohdat rikoskomisario A:n tietoon.

3.4

Loppulausunto

Kantelija antoi 16.12.2011 loppulausunnon asiassa, jossa häntä epäiltiin törkeästä rahanpesusta. Asiassa toimi tutkinnanjohtajana rikosylikomisario C.

Lisätutkintapöytäkirja, jossa loppulausunto oli, on päivätty 19.12.2011, jolloin tutkinnanjohtaja teki päätöksen siirtää asia syyteharkintaan. Tämän jälkeen hän jäi sairaalomallem.

Syyttäjän kanssa sovitusti esitutkintapöytäkirjat toimitettiin hänelle sekä paperimuodossa että sähköisesti CD-levyllä. Tutkintamateriaali vietiin 20.12.2011 kopiokeskuksesta syyttäjälle.

Kantelun mukaan kantelijan asianajajan otettua 11.1.2012 yhteyttä syyttäjään kävi ilmi, ettei loppulausunto ollut tullut syyttäjälle. Saadun selvityksen mukaan loppulausuntoa ei ollut paperimuotoisessa aineistossa, mutta kylläkin CD-levyllä.

Esitutkintalain 42 §:n mukaan

Ennen esitutkinnan päättämistä asianosaisille on varattava tilaisuus esittää esitutkintaviranomaiselle lausuntonsa esitutkinnassa kertyneestä aineistosta, jos se on omiaan jouduttamaan tai helpottamaan asian käsittelyä tuomioistuimessa. Lausunto on liitettävä esitutkintapöytäkirjaan.

Esitutkintapöytäkirjoja kopioitaessa on kiistatta tapahtunut virhe, kun kantelijan loppulausuntoa ei ole kopioitu syyttäjälle paperimuodossa toimitettuun aineistoon. Kun tämä on tullut ilmi, loppulausunto on toimitettu syyttäjälle paperimuodossa. Sähköisessä muodossa se jo sinänsä oli hänellä. Käytettävissä olevan selvityksen perusteella näyttää siltä, että syyteharkintaratkaisu on tehty ilman, että syyttäjä tuli tietoiseksi kantelijan loppulausunnosta.

Syyttäjän tulee voida luottaa siihen, että hänelle toimitetusta esitutkinta-aineistosta ei puutu mitään – riippumatta siitä missä muodossa se hänelle toimitetaan. Tässä tapauksessa syyttäjä on nimenomaisesti pyytänyt myös paperimuodossa toimittamista, joten myös sen aineiston on ollut oltava kattava.

Rikosylikomisario C:llä ei sairaslomansakaan vuoksi ole ollut mahdollisuutta varmistua siitä, mitä aineistoa syyttäjälle toimitetaan. En katso olevan aihetta selvittää tapahtumia enemmälti, koska käytettävissäni olevan aineiston perusteella ei ole aihetta epäillä, että kysymys olisi muusta kuin huolimattomuusvirheestä. Joka tapauksessa tapahtuneesta vastaa viime kädessä keskusrikospoliisi.

Kantelija on korostanut, että perustellulla loppulausunnolla on olennainen merkitys asiainosaisen oikeusturvan toteutumisessa, kun hän siinä perustelee syyttäjälle, ettei asiassa ole kysymys epäilystä rikoksesta. Loppulausunnolla on hänen mukaansa merkitystä vain, jos se on syyttäjän käytössä syyteharkintaa tehtäessä, kynnys syyteharkinnan muuttamiseen sen jälkeen kun syyteharkinta on jo tehty, on olennaisesti korkeampi kuin jos loppulausunto olisi otettu huomioon jo syyteharkintaa tehtäessä.

Ymmärrän sinänsä hyvin kantelijan esittämiä näkökohtia. Totean kuitenkin edellä esittämäni lisäksi, että saadun selvityksen mukaan syyttäjä on saanut kantelijan loppulausunnon (paperiversiona) 11.1.2012 ja tutustuttuaan siihen hän ei ole nähnyt perusteita muuttaa tekemäänsä syyttämispäätöstä/haastehakemusta. Minulla ei ole perusteita epäillä, etteikö syyttäjä olisi tuolloin asianmukaisesti arvioinut kantelijan loppulausunnossa esitettyä. Pidän muutoinkin käytettävissäni olevan aineiston perusteella riittävänä, että kiinnitän tapahtuneen johdosta keskusrikospoliisiin huomiota huolellisuuteen virkatoiminnassa.

3.5

Vapaudenmenetys 6.–7.4.2011

Kantelija otettiin kiinni törkeästä kiristyksestä epäiltynä 6.4.2011 klo 15 ja hänet pidätettiin samana päivänä klo 17 rikoskomisario D:n päätöksellä.

Poliisilta saadun selvityksen mukaan kun kantelija oli tuotu Pasilan poliisitaloon, jutun tutkija tapasi hänet ja kertoi yksityiskohtaisesti rikosepäilyistä ja siitä, että poliisi halusi saada rikosepäilyyn liittyvät asunto-osakekirjat haltuunsa. Poliisi ei kuitenkaan ole saanut osakekirjoja tuona iltana.

Kantelija kuulusteltiin seuraavana aamuna ja hän pääsi vapaaksi klo 10.40. Tätä ennen kantelijan vaimo oli tuonut osakekirjat poliisille. Kantelijan vapaudenmenetys kesti siis vajaat 20 tuntia.

Pidättämisen edellytyksistä säädetään pakkokeinolain 1 luvun 3 §:ssä seuraavaa.

Rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan pidättää:

1) jos rikoksesta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin kaksi vuotta vankeutta;

2) jos rikoksesta on säädetty lievempi rangaistus kuin kaksi vuotta vankeutta, mutta siitä säädetty ankaran rangaistus on vähintään vuosi vankeutta ja epäillyn henkilökohtaisten olosuhteiden tai muiden seikkojen perusteella on syytä epäillä, että hän:

a) lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa;

b) vaikeuttaa asian selvittämistä hävittämällä, turmelemalla, muuttamalla tai kätkemällä todistusaineistoa taikka vaikuttamalla todistajaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumppaniinsa; taikka

c) jatkaa rikollista toimintaa;

3) jos hän on tuntematon ja kieltäytyy ilmoittamasta nimeään tai osoitettaan taikka antaa siitä ilmeisesti virheellisen tiedon; taikka

4) jos hänellä ei ole vakinaista asuntoa Suomessa ja on todennäköistä, että hän poistumalla maasta karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa.

Kun jotakuta on syytä epäillä rikoksesta, hänet saadaan pidättää, vaikka epäilyyn ei ole todennäköisiä syitä, jos pidättämiseen muutoin on 1 momentissa säädetyt edellytykset ja epäillyn säilöön ottaminen on odotettavissa olevan lisäselvityksen vuoksi erittäin tärkeää.

Ketään ei saa pidättää, jos se asian laadun taikka rikoksesta epäillyn iän tai muiden henkilökohtaisten olojen vuoksi olisi kohtuutonta.

Kantelija on kantelussaan ja vastineessaan arvostellut nimenomaisesti sitä, että ns. sotkemisvaaraa eli pidättämisen erityisiä edellytyksiä ei ollut käsillä (em. lainkohdan kohta 2b). Näin ollen keskeistä on, oliko asiassa syytä epäillä, että kantelija ilman pidättämistä vaikeuttaisi asian selvittämistä hävittämällä, turmelemalla, muuttamalla tai kätkemällä todistusaineistoa taikka vaikuttamalla todistajaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumppaniinsa.

Puheena olevan pidättämisen edellytyksen eli sotkemisvaaran osalta riittää se, että asian selvittämisen vaikeuttamista on syytä epäillä. Syytä epäillä -kynnys on varsin matala, eikä sen ylittyminen edellytä erityisen vahvoja perusteita. Katson rikoskomisario D:n esittämä huomioon ottaen, että hän ei ole ylittänyt harkintavaltaansa tai käyttänyt sitä väärin katsoessaan sotkemisvaaran olleen käsillä. Ei ole myöskään tullut ilmi seikkoja, joiden perusteella pidättämistä olisi pidettävä kohtuuttomana. Kantelu ei tältä osin anna aihetta toimenpiteisiin.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.1 esittämäni käsityksen rikoskomisario A:n menettelyn virheellisyydestä hänen tietoonsa. Lisäksi kiinnitän A:n huomiota kohdassa 3.3 esittämiini näkökohtiin esitutkintapöytäkirjaan tehtävistä merkinnöistä. Kohdassa 3.4 toteamani virheellisen menettelyn johdosta kiinnitän keskusrikospoliisin huomiota huolellisuuteen virkatoiminnassa. Tässä tarkoituksessa lähetän A:lle ja keskusrikospoliisille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lisäksi lähetän päätökseni tiedoksi Tullille, Rajavartiolaitoksen esikunnalle ja kihlakunnansyyttäjä B:lle kohdassa 3.1 toteamani johdosta.